

Fullt fokus på helse, seksualitet og rus

Elever i 9. klasse ved Os ungdomsskole i Hordaland fikk i løpet av tre uker lære om rus, sex, homofili og seksuelle overgrep. Tilbakemeldingene fra elevene er gode.

Av **Torild Eide**, helsesøster
Os kommune

Høsten 2011 skjedde det en rekke uønskede hendelser, der flere av skolens elever var innblandet. Rus og uønsket sex var sentralt i dette. Administrasjonen ved skolen, med rektor, Kåre Lutro i spissen, besluttet å gjøre noe for å forebygge flere slike hendelser. En prosjektgruppe ble etablert med rådgiverne Berit Drevvatne, Anne Britt Særsland samt helsesøster Torild Eide og elevinspektør Øystein Holmås (prosjektleder). Med veiledning av Espen Rutle Johansen fra RVTS, ble planene en realitet.

Planen var å gjennomføre et tverrfaglig undervisningsopplegg over tre uker i september 2012. Hovedmålsettingen for prosjektet var å fremme god fysisk og psykisk helse for ungdom frem mot voksenlivet. I tillegg ønsket vi at undervisningsopplegget skulle gi kunnskap og motivere hver elev til egen refleksjon og bevissthet omkring disse temaene. Gjennom kunnskap og refleksjon ønsket vi å bevisstgjøre elevene på egne grenser og betydningen av å ta gode valg for seg selv (og andre) i forhold til helse, rus og seksualitet.

Utfordringen var å gjøre undervisningsopplegget så faglig godt vi kunne, ut ifra en knapp skoleøkonomi. Ut i fra våre ønsker fant vi fort ut at vi ikke hadde nok kompetanse selv. Derfor valgte vi å innhente kompetanse utenfra. Vi kontaktet Bergensklinikken i forhold til rus, SMIH (senter mot insest og seksuelle overgrep i Hordaland), Landsforeningen for Lesbiske og homofile (LLH) og Mental helse/Venn1. Alle stilte villig opp. Skolen stilte med helsesøster som underviste i seksualitet, og lærer Kristin Hagen med erfaringer fra Kriminalomsorgen.

Lærerne på 9.trinn fikk ansvar for å gjennomføre undervisningsopplegget, mens prosjektgruppen sto for koordinering og framdrift. I forkant av prosjektet fikk elevene med seg informasjonsskriv hjem til foreldrene. Vi kontaktet også lokal nettavis og lokal papiravis som ga oss god dekning.

Prosjekt uke 1: Film, refleksjon og kunnskap

Prosjektet startet tirsdag (i uke 36) i kommunens kulturhus, Oseana. Alle elevene på 9. trinnet så filmen «Linus Kveldsbok» i kinosalen. Den ga en fin fremstilling på mange av utfordringene ungdommer kan komme opp i. Da de var tilbake i klassene jobbet elevene med refleksjonsspørsmål knyttet til filmen.

Torsdag samme uke hadde vi første fagdag. Vi organiserte det slik at elevene skulle ha fag i 1. og 2. time. I 3. time stilte et av treningssentrene i Os - Sprek og blid- opp med instruktør til felles dans i gymsalen. Dette for å brette av det faglige. I 4. og 5. time var det igjen fag. SMIH, LLH, Bergensklinikken og helsesøster var stasjonert på hver sine klasserom og elevene rullerte mellom disse. Hver time varte i 45 minutter. Elevene var lydhøre og interessert. I 6. timen hadde vi evaluering av dagen og alle de innleide var enig i at det hadde vært slitsomt, men veldig kjekt og nyttig tiltak. Ting som kunne endres ble notert. Alle ønsket å komme tilbake og det er vi veldig takknemlig for.

Allerede neste dag hadde vi andre fagdag. Mental helse sin ungdomsorganisasjon -

Venn1 tok for seg ungdom og psykisk helse. Trinnet ble delt i 2 puljer og opplegget ble gjennomført i gymsalen. I ettertid så vi at det ble en for stor gruppe

i et rom som ikke fungerte optimalt. Lærerne som hadde elevene i de oppsatte timene fulgte elevene og var alltid til stede disse dagene. Noe som var nødvendig for oppfølging av temaet – og for å holde ro.

Prosjekt uke 2: Mer kunnskap

Denne uken var det ordinær undervisning. I tillegg hadde lærer, Kristin Hagen ved skolen, en skoletime i hver 9. klasse der hun snakket om de ulike valg ungdom har og tar, og konsekvenser av disse valgene. Hun har jobbet i kriminalomsorgen i mange år. Er en fengende dame på bølgelengde med ungdommen. Elevene syntes hennes timer var kjempebra, viktig, interessant og tankevekkende.

Prosjekt uke 3: Refleksjon og paneldebatt

Tiden var inne for refleksjon, oppsummering og avslutning. Onsdagen denne uken ble elevene delt i mindre grupper. Det første de måtte gjøre var å svare på et evalueringsskjema. De ble spurt om hva de syntes om undervisningen og graderte det som dårlig, ok eller veldig bra. I tillegg ble de oppfordret til å skrive minst ett spørsmål og en kommentar (positiv/negativ) knyttet til temaene og undervisningstimene de hadde vært gjennom. Ved å gjøre dette i starten av timen fikk vi inn svar fra alle elevene som var til stede. Videre denne dagen arbeidet elevene med ulike case som prosjektgruppen på for-

hånd hadde laget. Temaene gjenspeilte det vi hadde vært innom de to første ukene. På slutten av den dagen hadde elevene en presentasjon i klassen av det gruppen hadde kommet frem til. Nå var elevene ferdig med det de skulle «produsere».

Evalueringsskjemaene ble samme dag bearbeidet slik at prosjektgruppen fikk en oversikt over hva elevene syntes om prosjektet, og hvilke spørsmål og kommentarer de hadde.

«Elevene var veldig lydhøre.»

Disse spørsmålene ble utgangspunkt for avslutningsdagen vi skulle ha to dager senere i gymsalen.

Vi i prosjektgruppen ble overveldet av responsen. De fleste hadde hatt en ok eller veldig bra opplevelse av prosjektet. Noen få syntes det var dårlig og de kommentarene de hadde gitt vil bli tatt med videre, så langt det lar seg gjøre. Men vi ser også at vi ikke kan «treffe alle» elevene der de er i sin utvikling, til det er de kommet ulikt i sin modning. Men vi mener det passer best å ha dette på høsten i 9. klasse.

Så kom finalen i prosjektet. Fredag denne uken skulle vi avslutte med «paneldebatt». I utgangspunktet ville vi at elevene selv skulle stilt spørsmålene, men vi forutså at det ville blitt vanskelig for mange i en så stor forsamling (alle 140 elevene med lærere). Derfor brukte vi spørsmålene fra evalueringsskje-

UNDERVISNING:
Helsesøster Torild Eide foreleser om seksualitet. Foto: Os og Fusaposten.

Om skolen

Os ungdomsskole i Hordaland er en skole med 420 elever. På hvert trinn er det cirka 140 elever fordelt på fem klasser. Helsesøster er til stede to dager per uke.

maet som utgangspunkt for denne paneldebatten. Elevene satt på gulvet på matter. Panelet bestående av rådgiver, helsesøster, lærer med erfaring fra kriminalomsorgen, barnevernet og representanter fra elevrådet, satt på rekke foran alle elevene. Vi i panelet hadde fått utdelt spørsmålene på forhånd til forberedelse. Assisterende rektor innledet det hele med å trekke linjene gjennom ukene for så å komme inn på elevenes spørsmål. Han fordelte spørsmålene til panelet på en naturlig måte. «Mange sier de har lært mye nytt disse ukene, men det er en som lurer på om det går det an å ha sex når en har mensene? Kan du svare på det helsesøster? En annen sier at stefar har tatt henne på låret på en måte hun ikke likte. Hva bør hun gjøre? Vil du i barnevernet svare på det?» Slik fikk elevene svar på sine spørsmål. Hele seansen varte cirka 45 minutter. Elevene var igjen veldig lydhør og interessert. Vi mente vi fikk en fantastisk fin avslutning på prosjektet.

Avslutning

I forkant av hele prosjektet var vi spent på hva vi satt i gang. Var det mange som fikk aktivert minner og reaksjoner? Våget de å komme? For å være i forkant informerte vi våre nærmeste lokale samarbeidspartnere på forhånd: lærerne, kommunens helsesøstre, barnevernet, HSU, fastleger og foreldre slik at de var forberedt på økt arbeidsmengde og hvorfor. Underveis og i etterkant var det en jente

TABELL: Elevenes evaluering av prosjektet.

Fagdage:	Dårleg	OK	Veldig bra
Korleis syntes du «Linus kveldsbok» passa til temaet i perioden?	6	60	55
Kva syntes du om temaet: Ungdom og rus?	9	55	60
Kva syntes du om temaet: Seksualitet	0	62	60
Kva syntes du om temaet: Lesbiske og homofile	8	48	64
Kva syntes du om temaet: seksuelle overgrep	3	56	62
Kva syntes du om temaet: Konsekvenser og val V / Kristin Hagen	0	40	81

som tok kontakt med rådgiver og fikk god hjelp.

Lokalavisen var innom på alle dagene våre og dekket tiltaket med tekst og bilder av blant annet elevene. Noe de syntes var kjekt. Tidsmessig sier det seg selv at vi bare er innom det viktigste innenfor temaene. Men vi tror ved å ha fokus på dette har vi gitt elevene noe å tenke på. Ikke minst har både gutter og jenter fått samme informasjonen, kunnskap og reflektert rundt de samme problemstillingene. Modningsmessig er elevene ulike, men vi mener det et passende tidspunkt å ha det på for å nå de som er mest modne.

I en presset helsesøsterhverdag innebar selvsagt dette prosjektet en del møtevirksomhet med planlegging og forberedelser. Noe som innebar at andre ting måtte vente. Men nå er opplegget ferdig og lett å gjenta. Evalueringen viser at dette var vellykket og vi ønsker å gjøre dette til et årlig tiltak på 9. trinn.

Fra mitt forebyggende ståsted har dette vært et givende og lærerikt prosjekt å være med på. Om vi når frem i forhold til forebygging gjenstår å se, da det er som vi vet vanskelig å måle. Om denne investeringen i ungdommen vil lønne seg vil tiden vise, men vi vet vi har satt i gang en del tanker hos dem. Det viser noen av utsagnene under:

Vi spurte: har du lært noe i disse tre ukene?

JA: 114

NEI: 6

Ikke svart: 5

Dette er elevenes kommentarer:

- Har lært mye.
- Har lært mye om lesbiske og homofile; veldig bra!
- Har lært mye om det å være ungdom; at det kan være tøft med oppturer og noen nedturer.
- Har lært at det er flere som dør av alkohol enn narkotika.
- Har lært at rus er farlig.
- Har lært om sex og sånt.
- Har lært om konsekvensar av rus og sex.
- Har lært at det er mange en kan snakke med når en har behov for det.
- Dette var et tema vi hadde på barneskolen, så jeg lærte ikke så mye nytt.
- Har lært kjempemasse om ting som vanligvis er tabu og flaut.
- Uten dette ville vi nok enten gått uvitende gjennom livet, eller lært gjennom erfaring.
- Har nesten ikke lært noe.
- At vi selv må ta ansvar for våre handlinger og valg. ■